

Karsten Friis Johansen

Den europæiske filosofis historie

Antikken

Nyt nordisk forlag, Arnold Busck 1991

Billedtekst til Skolen i Athen.

Rafael: »Skolen i Athen«. Fresco. 1508-1511. Stanza della Segnatura, Vatikanet. Udarbejdet på foranledning af pave Julius II, der samtidig overdrog Michelangelo at dekorere loftet i det sixtinske kapel. Billedet viser antikke filosoffer og videnskabsmænd i diskussioner eller fordybet i overvejelser. Personerne er placeret i en kæmpebygning, som muligvis er inspireret af Bramantes plan for den nye Peterskirke. I kompositionen er centralperspektivet brugt til det yderste.

Personerne er anbragt i grupper i to niveauer forbundet med en trappe, øverst den rene tænkning, nederst videnskaberne. Kompositionen domineres af Platon og Aristoteles, som er placeret i midten. Platon — hvis ansigtstræk minder påfaldende om Leonardo da Vincis — er gammel og grå, hans højre hånd peger opad, og i venstre hånd bærer han *Timaios*, endnu på den tid betragtet som Platons hovedværk. Aristoteles står ved siden af ham med højre hånd strakt fremad, mens han i venstre hånd bærer sin *Etik*. Der er lang afstand til della Robbias fremstilling af Platon og Aristoteles i hidsig debat (Domkirken i Firenze, se side 350). Rafael lader forskellene mellem de to giganter gå op i en højere enhed, og dermed fortsætter han den gamle nyplatoniske tradition, hvor Platon viste vejen til det højeste, Aristoteles til det dennesidige.

I samme niveau, til venstre, ses Sokrates, der udspørger to betagede disciple — måske Xenophon (soldaten) og Alkibiades. I figurgruppen foran til venstre i billedet under Sokrates ses Pythagoras, som er afbildet som en gammel mand, der knæler, mens han skriver i en bog. Foran ham holder en dreng en tavle med de harmoniske intervaller. Bag ham læner Averroës sig frem (med turban). Overfor Pythagoras, i billedets højre side, er Euklid i færd med at demonstrere en geometrisk sætning ved hjælp af en passer. Umiddelbart bag ham står to mænd. Den ene, med ryggen til, har en krone på hovedet og en globus i sin venstre hånd; det er sandsynligvis Ptolemaios. Den anden, som har skæg og som kigger på tilskuerne, har en himmelkugle i højre hånd; det er sandsynligvis »astronomen« Zoroaster (= Zarathustra, som betragtedes som en urgammel vismand på linie med Hermes Trismegistos og Pythagoras). Manden, som ligger på trapperne i midten af billedet, er Diogenes. Den ensomme skikkelse, der sidder i forgrunden, identificeres med Heraklit, men har lånt Michelangelos træk.

De fleste af de øvrige tilskrivelser, der er foretaget i tidens løb, er tvivlsomme — fx. at manden med en bog umiddelbart foran Pythagoras skulle være Epikur. Og sandsynligvis forestiller mange af enkeltpersonerne ikke nogen bestemt; ud over billedets hovedide (filosofi og videnskab, Platon og Aristoteles i midten) har de kunstneriske og kompositionelle hensyn været afgørende. Flere af personerne er i øvrigt blevet identificeret som Rafaels samtidige; i billedets rand, til højre for Zoroaster ses Rafael selv med sort hue.

»Skolen i Athen« fremstiller den menneskelige visdom. På den modsatte væg malede Rafael »la Disputa«, som repræsenterer den åbenbarede sandhed. På den ene forbindelsesvæg — som altså forbinder det himmelske med det jordiske — er digtningen, »Parnasset«, afbildet. På den anden forbindelsesvæg er foroven afbildet dyderne, forneden indstiftelsen af Romerretten og Kirkeretten. De fire billeder tilsammen kan opfattes som indbegrebet af Renæssancehumanismen. De viser dens syn på kulturarven og dens syn på den tidsløse syntese af fortid og nutid, som Julius II og hans rådgivere ønskede fremstillet.